

GEOMETRİK KÖKENLİ TEKSTİL DESENLERİN ORJİNİ, YAPISI, İÇERİĞİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Yrd. Doç. Şerife Sezgin

D.E Güzel Sanatlar Fak. Tekstil Böl. İZMİR

Arş. Gör. Cernal Meydan

D.E Güzel Sanatlar Fak. Tekstil Böl. İZMİR

Her dönemde karşımıza çıkan geometrik süslemeleri, dünyanın her yerinde ve her uygarlığın sanatında görmekteyiz.

İnsan düşüncesinde geometrik şekillerin ortaya çıkışı üzerine ileri sürülen bir çok varsayım bulunmakla beraber bu soruya cevap veren bütün teoriler genel olarak iki grupta toplanmaktadır. İlki içerikle ilgili, ikincisi ise geometrik yapıdaki matematiksel uyum ile ilgilidir.

Tarih öncesi çağlarda ve insanlığın bütün dekorasyon tarihi boyunca, tekstil ürünlerinde, zikzak, üçgen dörtgen, dalga motifleri, siperaller vb. ve bunların açık-kapalı formlarından oluşturulan kompozisyonların kullanıldığı bilinmektedir. Özellikle Mezopotomya ve Anadolu'nun tarih öncesi kültürleri, geometrik biçimler repertuarı bakımından zengin bir mirasa sahiptir.

THE ORIGIN, STRUCTURE, CONTENT AND HISTORICAL DEVELOPMENT OF GEOMETRICALLY BASED TEXTILE DESIGNS

We can see the geometrical ornamentations, everywhere in the world and in the art of every civilization, which we encounter with in every period.

Although there are many assumptions proposed on the emergence of the geometric forms in human thought, all the theories answering this question are, on the whole, grouped in two categories. The first is related with content, the second, on the other hand is related to mathematical accord in the geometrical structure.

It is well known that in the prehistoric times and through all the decoration history of mankind, zigzag, triangle, quadrilateral, wavy figures, spirals etc and compositions consisting of open or closed forms at these have been used. The prehistoric cultures of mesopotomia and Anatolia, in particular, have rich heritage in the context of repertory.

GİRİŞ

İnsanoğlu süsleme sanatının gelişiminde doğal çevre ile sosyal ve ekonomik koşulların, dini inanç ve zorlamaların etkisinde kalmıştır. Her dönemde karşımıza çıkan dini konuların yanı sıra, geometrik biçimler, nesnenin tam taklidinden farklı olarak stilize biçimler, insan, hayvan ve bitki motifleri, manzara, soyut ve optik görünümler süslemeye kaynak oluşturmuşlardır. Geçmişteki süsleme çeşitlerinin stil bakımından hangisinin değerinden önce geldiğini, ... yani evrimleri tam olarak belirleyemeyiz.

Geometrik süsleme yerini 'stilize' süslemeye bırakır, oradan natüralistik süslemeye, sonra yine geometrik süslemeye geçilir, böylece evrim tamamlanır... "(1)

"Semboller ve motiflerin ortaya gelmesinin nedeni insan ruhunun yapısını ilgilendiren iç etmene bağlanır. Bütün insan toplumları arasında aynı olan primitif ruhun özelliklerinden biridir. Bunların ortaya gelişinden sonra, yayılmaları da toplumlar arasında başlamış olan çeşitli ilişkiler oluşturmuştur. Kaynağı değişmemiş, çeşitli etkenlerin, eylemlerin etkisiyle değişerek

şuur ve şuuraltı görevleri ile usulplar manzumesi ortaya gelmiştir..." (2).

İnsan düşüncesinde geometrik şekillerin ortaya çıkışı üzerine ileri sürülen bir çok varsayım bulunmaktadır. Bir başka deyimle, geometrik süslemelerin anlamı, kaynağı ve kökeni başlı başına bir yorum ve estetik konusu olmuştur.

Geometrik üslubun nereden geldiği ve neden tercih edildiği sorusuna cevap veren bütün teoriler genel olarak iki ana grupta toplanmaktadır. İlk grupta yer alan açıklamalar daha çok şekillerin içeriğe

[1] Herbert Read, "Sanat ve Endüstri", Çev. Nigan Bayazit, İstanbul, 1973, s. 175.

[2] Kenan Özbel, "Türk Köylü Çorapları", İş Bankası Yayınları, s.6.